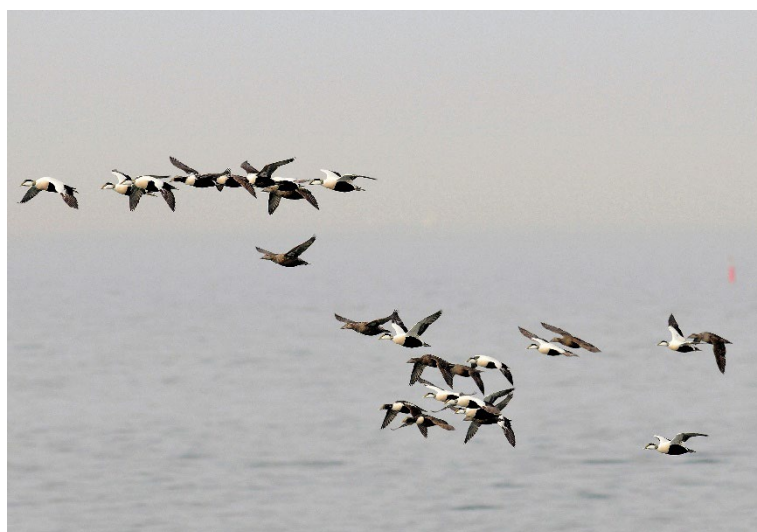

Vurdering af betydning af surfing for ederfugl i fuglebeskyttelsesområde F102 (Havet mellem Korshage og Hundested)

Fagligt notat fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi

Dato: 13. juni 2024 | 35

AARHUS
UNIVERSITET

DCE – NATIONALT CENTER FOR MILJØ OG ENERGI

Datablad

Fagligt notat fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi

Kategori: Rådgivningsnotat

Titel: Vurdering af betydning af surfing for ederfugl i fuglebeskyttelsesområde F102 (Havet mellem Korshage og Hundested)

Forfatter(e): Preben Clausen
Institution(er): Institut for Ecoscience

Faglig kommentering: Kevin Kuhlmann Clausen
Kvalitetssikring, DCE: Jesper R. Fredshavn

Ekstern kommentering: Ingen

Rekvirent: Miljøstyrelsen

Bedes citeret: Clausen, P. 2024. Vurdering af betydning af surfing for ederfugl i fuglebeskyttelsesområde F102 (Havet mellem Korshage og Hundested). Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 17 s. – Fagligt notat nr. 2024|35

Gengivelse tilladt med tydelig kildeangivelse

Foto forside: Ederfugle ved Gedser, John Frikke

Sideantal: 17

Indhold

1	Baggrund	4
2	Fuglebeskyttelsesområde 102	5
3	Forstyrrelser i F102	9
4	Konklusion og anbefalinger	10
5	Litteratur	11
	Bilag 1	13
	Bilag 2	15

1 Baggrund

DCE udgav i 2023 tre større rapporter om vurderinger af forstyrrelsestrusler i Natura 2000-områderne.

Den første rapport giver en introduktion til og litteraturudredning om problemstillinger i relation til menneskelige forstyrrelser og de mulige konsekvenser heraf for fugle og marine pattedyr (Clausen m.fl. 2023a).

De to efterfølgende rapporter (Clausen m.fl. 2023b, Holm m.fl. 2023) gennemgår fuglebeskyttelsesområder, der er udpeget for forstyrrelsesfølsomme ynglende, fældende, rastende (forår og efterår) eller overvintrende fugle. De behandler også habitatområder udpeget for havpattedyr. For hvert område redegøres for i hvilket omfang, der foreligger viden eller begrundede formodninger om menneskelige forstyrrelser af fugle eller havpattedyr, som potentielt kunne håndteres ved brug af reservatbekendtgørelser.

Miljøstyrelsen har efterfølgende anmodet DCE om at uddybe behandlingen af et af fuglebeskyttelsesområderne, F102 (Havet mellem Korshage og Hundested), der ligger i udmundingen af Isefjorden til Kattegat. Styrelsens bestilling og baggrunden for dette er:

Miljøstyrelsen ønsker en vurdering af, hvilken betydning surfing har for edderfugl (T) i fuglebeskyttelsesområde F102 (Natura 2000-område nr. 153), herunder om dette er relevant i forhold til regulering af forstyrrelse ved en reservatbekendtgørelse.

I forstyrrelsesrapporten fra 2023 fremgår det om fuglebeskyttelsesområde F102, hvor edderfugl (T) er på udpegningsgrundlaget, at havjagt må formodes at være den største mulige forstyrrelsesårsag om vinteren, og at man må formode at den nyindførte særfredning i fuglebeskyttelsesområder, udpeget for arten vil nedsætte eventuelle forstyrrelser betragteligt. Det vurderes på den baggrund, at det næppe er relevant at regulere forstyrrelser i området vha. en bekendtgørelse. Det fremgår endvidere om habitatområde H134, som er overlappende med fuglebeskyttelsesområdet, at der ikke er arter på udpegningsgrundlaget, der vurderes relevante i forhold til regulering af forstyrrelser ved en reservatbekendtgørelse.

I forbindelse med udarbejdelse af Natura 2000-planerne er Miljøstyrelsen blevet gjort opmærksom på, at der i Natura 2000-området er omfattende surfing (windsurfing og kitesurfing) umiddelbart vest for Lynæs Havn.

2 Fuglebeskyttelsesområde 102

For ikke at gentage den behandling, der blev givet i delrapport III om vurdering af forstyrrelsestrusler i Natura 2000-områderne (Holm m.fl. 2023), er det relevante afsnit vedlagt som Bilag 1 bag i dette notat. Ligeledes er den behandling, der blev givet i en rapport med NOVANA-programmets datagrundlag for den seneste opdatering af fuglebeskyttelsesområdernes udpegningsgrundlag (Clausen m.fl. 2019) vedlagt som Bilag 2. Her gives derfor nogle uddybende bemærkninger om området, der, udover ovennævnte, vurderes af DCE at være relevante for besvarelsen.

Ederfugl i Isefjord og Roskilde Fjord

Fuglebeskyttelsesområde nr. 102 blev udlagt tilbage i 1983 i forbindelse med den første, foreløbige udpegnings- og afgrænsning af fuglebeskyttelsesområderne i Danmark (Fredningsstyrelsen 1983), og endeligt afgrænset i 1996 (Miljø- og Energiministeriet 1996). I begge disse rapporter nævnes arterne ederfugl, hvinand, toppet skallesluger og stor skallesluger som udpegningsgrundlaget for området, alle med henvisning til store forekomster af arterne som trækfugle. De tre sidstnævnte blev dog udtaget af udpegningsgrundlaget ved revisionen af dette i maj 2022 – med henvisning til at deres forekomster ikke var tilstrækkeligt regelmæssige og af international betydning efter 1 %-bestandskriteriet. DCE påpegede dog at området i de senere år kun er optalt ganske få gange og ikke i hårde vintre (Clausen m.fl. 2019, Bilag 2) – mere herom senere.

Tilbage står ederfugl. Det er en art hvis aktuelle status er genstand for international bevågenhed pga. af tilbagegang i den trækvejsbestand, de danske ynglefugle såvel som trækgæsterne tilhører. Derfor vedtog Vandfugleaftalens (AEWA) parter en forvaltningsplan for arten på det 8. partsmøde i efteråret 2022 (Lehikoinen m.fl. 2022). Tilbagegangen ses både i de bestande, der yngler nord for Danmark, og trækker til de indre danske farvande og Vadehavet for at overvintre (Lehikoinen m.fl. 2022), såvel som i den danske ynglebestand (Christensen & Bregnballe 2024).

Isefjorden som helhed har siden slutningen af 1960'erne og frem til midten af 1980'erne, hvor de første landsdækkende vandfugletællinger blev gennemført i Danmark, været kendt som en vigtig rasteplass for ederfugl, særligt om efteråret og vinteren (Joensen 1974, Laursen m.fl. 1997). Isefjorden husede sammen med Roskilde Fjord 14,4 % af den samlede danske ynglebestand af arten i 2018-2022, og disse yngleområder i artiklens region 4 (Nordsjælland) var sammen med region 2 (Limfjorden) de eneste to af 14 regioner, hvor arten har været i fremgang som ynglefugl, i modsætning til de andre 12 regioner, hvor bestandene har været i tilbagegang eller stabile (Christensen & Bregnballe 2024).

Isefjorden har, siden sommertællingerne blev indledt i 1960'erne, på intet tidspunkt været af væsentlig betydning som fældeplads for ederfugl (Joensen 1973, Laursen m.fl. 1997, Clausen m.fl. 2019). Fordelingerne af talte ederfugle ved de seneste to landsdækkende fældefugletællinger i 2012 og 2018 tyder da også på, at det primært er de lokale ynglefugle med afkom, der ses i området om sommeren. Det skyldes at de næsten alle blev registreret i de indre dele af Isefjorden og i det meste af Roskilde Fjord (Nielsen m.fl. 2019, Holm m.fl.

2021), en udbredelse der afspejler ynglefuglenes udbredelser i de to fjorde (Christensen & Bregnballe 2024). Hvis der var en væsentlig forekomst af ikke-ynglende, fældende ederfugl i Isefjorden, måtte man forvente at de fandtes i den ydre del af fjorden, herunder fuglebeskyttelsesområde F102, da de større fældeforekomster af arten generelt findes i mere åbne men forholdsvis lavvandede havområder i Danmark.

Set i et nationalt perspektiv er Isefjorden af særlig betydning for den største danske ynglekoloni, idet ederfugle fra Saltholm især overvintrer i Isefjorden, om end nogle fugle er gemeldt fra den sydlige del af Kattegat, fra Bælthavene og fra den vestlige del af Østersøen, sidstnævnte især fra det Sydfynske Øhav (Noer & Christensen 1993).

Andre arter i Isefjord og Roskilde Fjord

Clausen m.fl. (2019) påpegede, at antallet af tællinger i fuglebeskyttelsesområde nr. 102 var ganske få – og kun var blevet udført i forbindelse med de landsdækkende tællinger, dvs. 2004, 2008, 2013 og 2016 i den afrapporterede periode fra 2004-2017. De udførte tællinger blev alle foretaget fra fly.

For at løfte overvågningshyppigheden i området har DCE i forbindelse med NOVANA tællingerne de seneste tre midvintre indført tællinger af fuglebeskyttelsesområdet fra land. Fuglebeskyttelsesområdets udstrækning er på det bredeste sted i overkanten til at kunne gennemføre en fyldestgørende, land-baseret totaltælling med teleskop, men de tal, der kan indsamles ved tælling fra både Odsherred og Halsnæs, vil desuagtet kunne bruges som minimumsforekomster for området.

Resultaterne fra de seneste tre vintres tællinger er sammenfattet i Tabel 1. Heraf fremgår det, at ederfugl i den kolde periode i januar 2024 havde en meget stor forekomst med mere end 16.700 fugle, dvs. mere end to gange det aktuelle 1 %-bestandskriterie på 7.200 fugle (Wetlands International 2022), og derfor af international betydning. Der blev også talt 9.150 Sortand – et antal der ligeledes overstiger artens 1 %-bestandskriterie på 7.500 fugle.

De store tal i vinteren 2023/24 er ikke kun evidente i NOVANA-programmets tællinger, men ses også i et dataudtræk fra DOFbasen, hvor de største forekomster af de to arter ligeledes er fra denne vinter, sammenlignet med de to forudgående. Det kan indikere, at den forholdsvis hårde vinter i 2023/24 – stedvis med udbredt isdække i fjorde og lavvandede bugter, bevirkede at særligt store antal samlede i Isefjordens udmunding, der pga. strømforholdene sjældent fryser til. Det er fx evident at ederfuglene i januar 2024 stort set havde forladt Roskilde Fjord (Tabel 2), mens dette ikke er helt så udtalt i de indre dele af Isefjord (Tabel 3). De ekstra mange havdykænder må således også komme fra andre områder, fx ydre Isefjord mellem Orø og fuglebeskyttelsesområdet.

I hele den ydre Isefjord (Yderbredning, Jægerspris Bugt samt fuglebeskyttelsesområde 102) blev der ved den seneste flytælling udført i NOVANA-programmet den 4. februar 2023 talt 11.410 ederfugl (hvoraf 2537, svarende til 22 % af det totale antal, fandtes i fuglebeskyttelsesområde F102) samt 14.228 sortand (5290, 37 % i F102). Ved sammentællingen hér er kun medtaget data fra de tre primære transektbånd, A, B og C – for med sikkerhed at undgå overlap til nabotransekter). De reelle antal af de to arter er givetvis højere, men der er endnu ikke foretaget en modellering heraf.

Table 1. Totale antal af udvalgte vandfuglearter, optalt i fuglebeskyttelsesområde nr. 102 ved NOVANA-programmets midvintertællinger i januar 2022-2024. Arter, for hvilke der mindst ét af årene er noteret mere end 50 individer, er medtaget i tabellen. I 2022 blev der kun talt fra Halsnæs-siden (altså absolut minimumstal), i 2023-2024 fra begge sider.

Art	2022	2023	2024
Skarv	10	5	115
Knopsvane	257	237	738
Grågås	76	88	
Gråand		1	179
Troldand	41		79
Hvinand	19	125	176
Ederfugl	1927	5230	16731
Sortand	297	80	9148
Fløjlsand	46	45	949
Stor skallesluger	8	1	81
Toppet skallesluger	113	89	128
Blishøne	10		58
Alk	100	1	27

Table 2. Totale antal af udvalgte vandfuglearter, optalt i Roskilde Fjord ved NOVANA-programmets midvintertællinger i januar 2022-2024. Arter, for hvilke der mindst ét af årene er noteret mere end 50 individer, er medtaget i tabellen.

Art	2022	2023	2024
Lille lappedykker	86	131	285
Skarv	225	248	232
Knopsvane	5971	4449	4962
Sangsvane	195	68	121
Grågås	1677	589	2223
Blisgås	197	36	5
Bramgås	11974	4441	
Canadagås	495	125	136
Gravand	91	214	45
Gråand	4218	2762	6927
Krikand	294	72	138
Spidsand	116	9	25
Pibeand	3677	8685	6917
Knarand	8	56	5
Taffeland	153	394	104
Troldand	3824	9586	19880
Hvinand	4927	4533	3352
Ederfugl	3512	2064	191
Lille skallesluger	70	110	350
Stor skallesluger	458	402	1375
Toppet skallesluger	252	213	
Blishøne	15283	14259	17422
Stor regnspove	207	188	123
Almindelig ryle	155	360	20

Tabel 3. Totale antal af udvalgte vandfuglearter, optalt i de indre dele af Isefjorden (dvs. Holbæk Fjord, Isefjorden øst, vest og syd for Orø, inklusive Tempelkrog samt de ikke tør-lagte dele af Sidinge Fjord og Lammefjord) ved NOVANA-programmets midvintertællinger i januar 2022-2024. Arter, for hvilke der mindst ét af årene er noteret mere end 50 indivi-der, er medtaget i tabellen.

Art	2022	2023	2024
Lille lappedykker	26	313	409
Toppet lappedykker	31	79	21
Skarv	90	175	120
Knopsvane	1039	1296	1081
Grågås	868	898	111
Canadagås	358	2	
Gravand	48	106	24
Gråand	946	1308	2733
Krikand	354	111	
Pibeand	1810	1311	2576
Taffeland	166	137	21
Troldand	2414	1388	4159
Hvinand	2658	1191	2798
Ederfugl	1218	2626	1405
Lille skallesluger	7	5	83
Stor skallesluger	432	116	450
Toppet skallesluger	119	387	44
Blishøne	8959	7159	4106
Strandskade	21	63	9
Stor regnspove	155	170	22
Rødben	45	99	4

3 Forstyrrelser i F102

Ved udarbejdelsen af rapporterne om forstyrrelser i Natura 2000-områderne var det en præmis, at DCE generelt kun havde mulighed for at forholde sig til forstyrrelser nævnt i Natura 2000-rapporterne for de individuelle områder, i dette tilfælde basisanalysen og udkast til Natura 2000-planen for Natura 2000-område nr. 153 (se Bilag 1). Det skyldtes, som nævnt i delrapport I, at menneskelige aktiviteter ikke overvåges systematisk i NOVANA-programmets fugleovervågning (Clausen m.fl. 2023a). Selv hvis disse aktiviteter blev overvåget, ville DCE ikke have viden om den konkrete problemstilling med wind- og kitesurfing, fordi et forholdsvis åbent havområde som udmundingen af Isefjorden altid tilstræbes optalt på dage med ingen eller ganske lidt vind. Det er en forudsætning for udførelse af tællinger fra fly – og en foretrukket vejr-situation ved optællinger fra land, da mindre bølgegang giver bedre mulighed for at tælle langt ud på havet. Dette står i kontrast til wind- og kitesurferes behov for vind for at kunne udøve deres aktiviteter.

For F120 omtaltes problemstillingen med kite- og windsurfing ikke i hverken basisanalysen eller Natura 2000-planen, men er kommet frem i forbindelse med hørings svar til udkastet til sidstnævnte, hvor der fx af et svar fremgår flg.: *"I periode (2004 – 2022) er der sket en øget aktivitet med surfing, nu kitesurfing. På en god dag kan der være op til 75 kitesurfer på vandet".* – og af et andet, at *"DNs afdeling i Halsnæs har i de seneste år modtaget en række henvendelser fra beboere i Lynæs, der har set og er bekymrede over, at fuglene, herunder ederfuglene, bliver meget forstyrret af de mange surfere, der er på vandet – i realiteten hele året."*

Høringsmaterialet fremgår af Miljøstyrelsen (2023).

Kitesurfing såvel som windsurfing er begge blandt de mest forstyrrende rekreative aktiviteter på vandet, hvor førstnævnte er den mest forstyrrende af de to, som påpeget af Clausen m.fl. (2023a). Det mest omfattende litteraturstudie af forstyrrelser af fugle forårsaget af kitesurfing er givet af Krüger (2016) – som sammenfatter flg.: *"Med hensyn til den forstyrrende effekt af kitesurfing sammenlignet med andre vandrelaterede fritidsaktiviteter (kun vandfartøjer) viser dataene, at den forstyrrende effekt af kitesurfing kun overgås af motoriserede, hurtigtgående både, der producerer høj støj. Følgende klassificering fremkommer: speedbåde og jetski > kitesurfer > windsurfer > små fartøjer, motorbåde og sejlbåde > robåde, kanoer og kajakker."*

Umiddelbart kan det omfang, der eksemplificeres i et af hørings svarene, hvis det sker hyppigt, været potentielt problematisk for de rastende ederfugle i området, da begge former for brætsejls også foregår i vinterhalvåret, hvor der er flest fugle. Hvis 75 kitesurfer samtidigt er på vandet ud for Lynæs, må man forvente, at de beslaglægger et betragteligt areal indenfor fuglebeskyttelsesområdet – men hvorvidt dette overlapper med ellers foretrukne fourageringsområder for ederfugl i området vides ikke.

4 Konklusion og anbefalinger

På det foreliggende grundlag kan det bekræftes at fuglebeskyttelsesområde nr. 102 fortsat er af væsentlig og international betydning for ederfugl – og kandiderer til også at være det for sortand, hvis observationen i 2024 er udtryk for en generel udvikling i artens brug af området.

DCE kan ikke bekræfte, endsige afvise, om forstyrrelser forårsaget af en tilsyneladende stigende aktivitet af kite- og windsurfing, har en potentielt negativ effekt på den overvintrende bestand af ederfugl i området, da de store antal i vinteren 2023/24 måske også delvist kan afspejle fravær af brætsejlds og deraf afledte forstyrrelser i den meget kolde vinter, hvorved et større antal af havdykænder kan have valgt at benytte området.

Da ederfugl aktuelt er genstand for større international bevågenhed pga. artens tilbagegang og deraf afledte forvaltningsplan, bør det overvejes som minimum at gennemføre en grundig undersøgelse af problemstillingen, hvor ederfugl (og andre vandfugle) såvel som menneskelige aktiviteter på vandet kortlægges systematisk og hyppigt i fx to overvintringssæsoner. Kortlægninger skal foretages både i perioder med forventet kite- og windsurfingaktivitet (egnede vindforhold) og stille perioder uden sådanne aktiviteter. DCE er vidende om, at kite- og windsurfere også tager ud fra Hornsherred siden, hvorfor det bør tilstræbes at fugle og menneskelige aktiviteter også kortlægges fra denne side, hvorved der sikres et datagrundlag, der dækker hele fuglebeskyttelsesområdet.

Alternativt kan man ud fra et forsigtighedsprincip, og med henvisning til den eksisterende viden om kite- og windsurfings forstyrrende effekter fra andre studier, overveje om man allerede nu vil udlægge større, beskyttede områder i fuglebeskyttelsesområdet, hvor kitesurfing og anden brætsejlds ikke er tilladt i de måneder, hvor ederfugl forekommer i større antal i området, sandsynligvis oktober til marts (Laurson m.fl. 1997). Der findes flere nyere eksempler på regulering af brætsejlds i reservater (fx Amager) og søer (fx Furesøen og Arresø), der kan benyttes til inspiration. Sådanne beskyttede områder bør dog også udvælges ud fra et antal detaljerede kortlægninger af fuglenes fordelinger i området, for at fastlægge en tidsperiode for regulering af brætsejlds ud fra aktuelle data.

Beskyttelsestiltag af hensyn til overvintrende ederfugl vil samtidigt kunne tilgodese ynglebestanden på Saltholm, da Isefjorden er "overlevelsesområde" for fuglene derfra (*sensu* Alerstam & Högstedt 1982). En fuglebestands størrelse afhænger både af artens rekruttering i "yngeområdet" (her i omegnen af Saltholm) samt overlevelsen i "overlevelsesområdet" (hvor især vinteren er potentielt kritisk for ederfugl, her Isefjorden). En optimal forvaltning for Saltholms ynglebestand omfatter således en god forvaltning i begge områder. Saltholm er i øvrigt det eneste fuglebeskyttelsesområde i Danmark, som er udpeget for ederfugl som ynglefugl.

Ud fra det foreliggende grundlag synes der ikke at være behov for særlige beskyttelsestiltag af hensyn til ederfugl i sommermånederne i F102, da hverken ynglefuglene eller de (få) fældende fugle opholder sig i denne del af fjorden.

5 Litteratur

Alerstam, T. & Högstedt, G. 1982. Bird migration and reproduction in relation to habitats for survival and breeding. – *Ornis Scandinavica* 13: 25-37.

Christensen, T.K. & Bregnballe, T. 2024. Status of the Danish breeding population of Common Eider 2020. – *Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift* 118: 18-31.

Clausen, P., Petersen, I.K., Bregnballe, T. & Nielsen, R.D. 2019. Trækfuglebestande i de danske fuglebeskyttelsesområder, 2004 til 2017. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. - Teknisk rapport nr. 148.

Clausen, K.K., Clausen, P., Holm, T.E., Bregnballe, T., Sveegaard, S., Galatius, A., Teilmann, J. & Stepien, E.N. 2023a. Vurdering af forstyrrelsestrusler i Natura 2000-områderne. Opfølgning på Natura 2000-planer for perioden 2022-2027. Del I. Introduktion med litteraturgennemgang. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. - Videnskabelig rapport nr. 510.

Clausen, P., Bregnballe, T., Stepien, E.N., Sveegaard, S., Holm, T.E., Galatius, A., Teilmann, J. & Pedersen, C.L. 2023b. Vurdering af forstyrrelsestrusler i Natura 2000-områderne. Opfølgning på Natura 2000-planer for perioden 2022-2027. Del II. Jylland, Vesterhavet, Skagerrak, Nord- og Sydvestkattégat. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. - Videnskabelig rapport nr. 511.

Fredningsstyrelsen 1983. EF-fuglebeskyttelsesområder. Kortlægning og foreløbig udpegning i henhold til EF-fuglebeskyttelsesdirektivet. – Fredningsstyrelsen.

Holm, T.E., Nielsen, R.D., Clausen, P., Bregnballe, T., Clausen, K.K., Petersen, I.K., Sterup, J., Balsby, T.J.S., Pedersen, C.L., Mikkelsen, P. & Bladt, J. 2021. Fugle 2018-2019. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. - Videnskabelig rapport nr. 420.

Holm, T.E., Clausen, P., Bregnballe, T., Stepien, E.N., Sveegaard, S., Galatius, A., Teilmann, J., Pedersen, C.L., Nielsen, R.D. & Petersen, I.K. 2023. Vurdering af forstyrrelsestrusler i Natura 2000-områderne. Opfølgning på Natura 2000-planer for perioden 2022-2027. Del III. Øerne, Sydøstkattégat. Bælthavene og Østersøen. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. - Videnskabelig rapport nr. 512.

Joensen, A.H. 1973. Moulting Migration and Wing-feather Moulting of Sea ducks in Denmark. – *Danish Review of Game Biology* 8 (4). 42 s.

Joensen, A.H. 1974. Waterfowl populations in Denmark 1965-1973. – *Danish Review of Game Biology* 9 (1). 206 s.

Krüger, T. 2016. On the effects of kitesurfing on waterbirds - a review. – *Informationsdienst Naturschutz Niedersachsen* 36: 3-66.

Laursen, K., Pihl, S., Durinck, J., Hansen, M., Skov, H., Frikke, J. & Danielsen, F. 1997. Numbers and distribution of Waterbirds in Denmark 1987-1989. - Danish Review of Game Biology 15 (1). 181 s.

Lehikoinen, P., Alhainen, M., Frederiksen, M., Jaatinen, K., Juslin, R., Kilpi, M., Mikander, N. & Nagy, S. (compilers) 2022. International Single Species Action Plan for the Conservation of the Common Eider *Somateria m. mollissima* (Baltic, North & Celtic Seas, and Norway & Russia populations) and *S. m. borealis* (Svalbard & Franz Josef Land population). - AEWA Technical Series No. 75, Bonn, Germany.

Miljø- og Energiministeriet 1996. Fredningsstyrelsen 1983. EF-fuglebeskyttelsesområder og Ramsarområder. Kort og områdebeskrivelser. - Miljø- og Energiministeriet, Skov- og Naturstyrelsen.

Miljøstyrelsen 2023. Høringsnotat. Vedrørende høringssvar til forslag til Natura 2000-plan 2022-2027 for N153 Havet og kysten mellem Hundested og Rørvig. - Miljøministeriet, Miljøstyrelsen. Tilgængelig på MSTs hjemmeside: <https://mst.dk/media/z2mnajp0/lokalt-hoeringsnotat-n153-2022-27.pdf>

Nielsen, R.D., Holm, T.E., Clausen, P., Bregnballe, T., Clausen, K.K., Petersen, I.K., Sterup, J., Balsby, T.J.S., Pedersen, C.L., Mikkelsen, P. & Bladt, J. 2019. Fugle 2012-2017. NOVANA. Aarhus Universitet, DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi. - Videnskabelig rapport nr. 314.

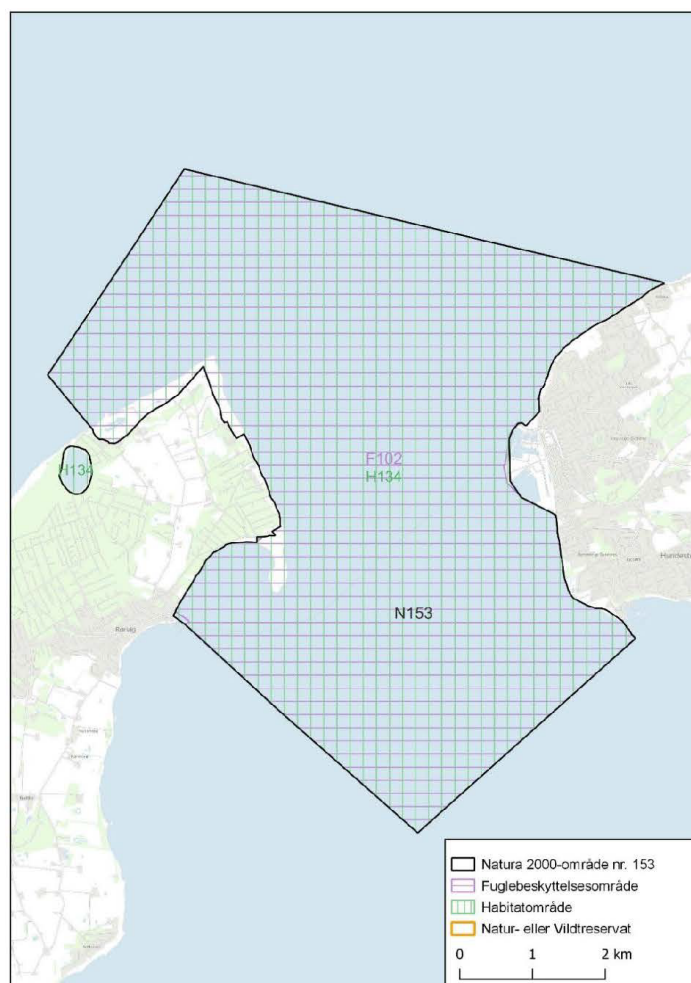
Noer, H. & Christensen, T.K. 1993. Base-Line Investigations of breeding Eiders in Øresund, May-June 1993. National Environmental Research Institute. Commissioned report to Øresundskonsortiet.

Bilag 1

Side 86-87 fra Holm, T.E., Clausen, P., Bregnballe, T., Stepien, E.N., Sveegaard, S., Galatius, A., Teilmann, J., Pedersen, C.L., Nielsen, R.D. & Petersen, I.K. 2023. Vurdering af forstyrrelsestrusler i Natura 2000-områderne. Opfølgning på Natura 2000-planer for perioden 2022-2027. Del III. Øerne, Sydøstkattgat. Bælthavene og Østersøen. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. - Videnskabelig rapport nr. 512.

Natura 2000-område nr. 153 – Havet og kysten mellem Hundested og Rørvig

Figur N153. Afgrænsning af Natura 2000-område N153. Området inkluderer habitatområde H134 (lodret grøn skravering) samt fuglebeskyttelsesområde F102 (vandret violet skravering). Der er ingen natur- eller vildtreservater i området.

Reservater og færdselsreguleringer i Natura 2000-området

Der er ikke udlagt natur- eller vildtreservater i området, men den del af Natura 2000-området der ligger på land ved Korshage er fredet. DCE har ikke gennemgået fredningskendelsen for området, og har ikke kendskab til om denne regulerer færdsel.

Fuglebeskyttelsesområde F102

Fuglebeskyttelsesområde F102 (Havet mellem Korshage og Hundested) omfatter udmundingen af Isefjord fra Lynæs Sand til Grønnerevle samt mindre landområder på Korshage og Skansehage. Vandfuglearter, der indgår i udpegningsgrundlaget, er anført i tabel F102.

Tabel F102. Udvalgte arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F102 i 2022. Hvinand, stor og top-pet skallesluger samt mosehornugle (trækfugle) indgik i områdets udpegningsgrundlag fra 2013, men forventes udtaget af dette Det samlede udpegningsgrundlag fremgår af Miljøstyrelsen (2022a). Se uddybende afsnit om kolonnernes indhold samt hvilke arter, der er udvalgt til behandling, i kapitel 2.

Artsnavn	Rødliste	Bestandsstatus		Reservat som virkemiddel
		National	Lokal	
Ederfugl (T)	LC	Usikker	Fluktuerende	Næppe relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i Natura 2000-rapporter - fugle

Såvel Natura 2000-planen som basisanalysen for området (Miljøstyrelsen 2021, N153a, N153b) nævner, at garnfiskeri og fiskeri med bundgarn (andre redskaber) kan bifange og dermed påvirke fugle i området negativt.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Trækfugle

Antallet af ederfugle i området fluktuerer meget i vinterhalvåret, men området har ikke været optalt særligt hyppigt (Clausen m.fl. 2019). Ved de nyeste landbaserede midvintertællinger af området sås henholdsvis 1.927 og 4.295 fugle i 2022 og 2023 (DCE upubl. data fra NOVANA-overvågningen). Området har på grund af strømforholdene selv i isvintre åbent vand og kan i sådanne perioder have en særlig og internationalt betydelig forekomst af ederfugl, når Isefjorden og Roskilde Fjord fryser (Clausen m.fl. 2019). I DOFbasen er der med års mellemrum indberettet rastende flokke på mere end 10.000 fugle, bl.a. i de kolde vintre 2011 og 2021. Området er ikke væsentligt som fældeområde for arten (Nielsen m.fl. 2019, Holm m.fl. 2021). Der er tilladt jagt, sejlads og fiskeri i området, men det vides ikke om disse aktiviteter påvirker forekomsten af fuglene, der raster og søger føde i området.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Havjagt formodes at være den største mulige forstyrrelsesårsag om vinteren. Man må formode, at den nyindførte særfredning af ederfugl i fuglebeskyttelsesområder udpeget for arten (Miljøministeriet 2022) vil nedsætte eventuelle forstyrrelser forårsaget af havjagt betragteligt. Det skyldes at ederfugl dominerer de jagtudbytter, der er af de tre tilbageværende jagtbare havdykænder (ederfugl, sortand og bjergand) i de relevante kommuner på Sjælland (Madsen m.fl. 2021, dataudtræk fra DCEs vildtudbytteportal). Derfor kan man forvente, at færre jægere vil tage på havjagt i området, og det vurderes, at det næppe er relevant at regulere forstyrrelser i området vha. en bekendtgørelse.

Habitatområde H134

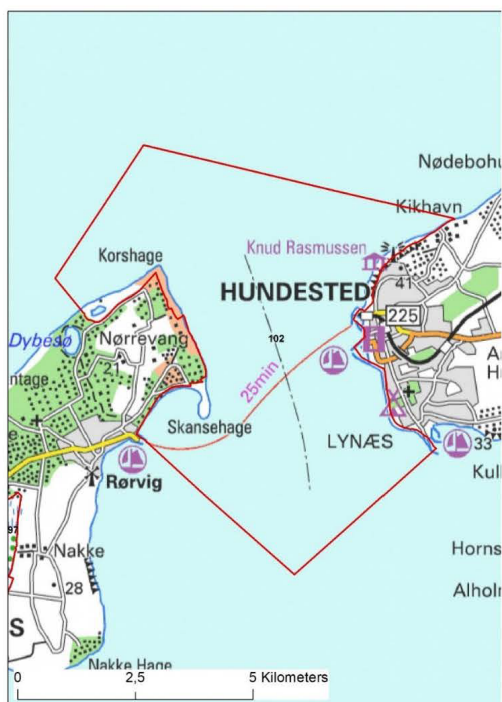
Habitatområde H134 (Havet og kysten mellem Hundested og Rørvig) er ikke udpeget for pattedyr, der vurderes at være relevante i forhold til regulering af forstyrrelser ved en reservatbekendtgørelse.

Bilag 2

Side 262-264 fra Clausen, P., Petersen, I.K., Bregnballe, T. & Nielsen, R.D. 2019. Trækfuglebestande i de danske fuglebeskyttelsesområder, 2004 til 2017. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. - Teknisk rapport nr. 148.

Fuglebeskyttelsesområde nr. 102: Havet mellem Korshage og Hundested

Aktuelle udpegningsgrundlag for trækfugle

Figur 102.1. Den geografiske afgrænsning (primo 2018) af fuglebeskyttelsesområde nr. 102, Havet mellem Korshage og Hundested.

Tabel 102.1. Udpegningsgrundlaget for trækkende fugle i fuglebeskyttelsesområde nr. 102, Havet mellem Korshage og Hundested (Miljøstyrelsen 2012). For forklaring af kriterier henvises til Appendiks 2 bagerst i rapporten.

Arter på Bilag 1	Andre arter	Trækgæst	Kriterier
Mosehornugle		Tn	F2
Ederfugl		T	F4, F7
Hvinand		T	F4, F7
Toppet skallesluger		T	F4, F7
Stor skallesluger		T	F4, F7

Optællinger

Fuglebeskyttelsesområde nr. 102 (Fig. 102.1) er blevet optalt fra fly (totaltælling af alle vandfugle) i forbindelse med NOVANA-programmets landsdækkende optællinger af vandfugle om vinteren i 2004, 2008, 2013 og 2016 samt ved landsdækkende optællinger af fældende fugle i somrene 2006 og 2012.

Resultater

Arter: Fremgår af Tabel 102.2. Der er ved ingen af de seks landsdækkende optællinger registreret nogen arter i antal, der enten overstiger internationale eller nationale 1 %-bestandskriterier, men se uddybende kommentarer nedenfor om ederfugl, hvinand og stor skallesluger.

20.000 vandfugle: Ud fra det foreliggende datagrundlag med en maksimumforekomst på 5.000 fugle (Tabel 102.2), områdets areal og habitatsammensætning, vurderes det, at der ikke eller kun sjældent forekommer mere end 20.000 vandfugle. Vikstrøm m.fl. (2015) har en enkelt maksimumforekomst af ederfugl på 20.900 fugle, men hvis de præsenterede medianværdier summeres nås ikke 20.000 fugle.

Særlige følsomhedsperioder: DCE har ikke kendskab til at området benyttes som fældeområde for vandfugle i væsentlige antal. Områdets udpegningskriterierne F4, F7 for dykænderne refererer til at området kan have en særlig og internationalt betydende forekomst af disse udpegningsarter i bl.a. isvintre. Dette er der for ederfugl belæg for i Joensen (1974) og Laursen m.fl. (1997), hvorimod disse kilder ikke indeholder data, der på samme måde indikerer vigtigheden for hvinand og de to skalleslugerarter. Grundlaget for disse arters optagelse i udpegningsgrundlaget (Fredningsstyrelsen 1983) er således usikkert, men da det er arter, der forekommer i store antal både i Isefjorden og Roskilde Fjord må man formode, at de kan findes i store antal i våger i området, når fjordene fryser til.

Kommentarer til datagrundlaget

Datagrundlaget for området ved Korshage og Hundested er yderst begrænset, da området for de overvintrende arter i udpegningsgrundlaget reelt kun er overvåget i forbindelse med de fire landsdækkende midvintertællinger.

For ederfugl er området, set ud fra et nationalt perspektiv, særligt vigtigt – da det er det primære overvintringsområde for Saltholms ynglebestand (Noer & Christensen 1993).

Vikstrøm m.fl. (2015) præsenterer et mere omfattende datagrundlag for lokaliteten. Heraf fremgår det, at tre arter forekommer i antal, der overstiger internationale eller nationale 1 %-bestandskriterier:

Ederfugl har medianværdier (og maksimum) for 2003-2008 på 10.000 (16.240) og for 2009-2012 på 15.150 (20.900) fugle, hvor alle tallene ligger over de internationale 1 %-bestandskriterier for arten.

Hvinand har medianværdier (og maksimum) for 2003-2008 på 252 (360) og for 2009-2012 på 1.050 (4.046) fugle, hvor såvel median og maksimumtallene for den sidste periode ligger over de nationale 1 %-bestandskriterier for arten.

Stor skallesluger har medianværdier (og maksimum) for 2003-2008 på 71 (269) og for 2009-2012 på 66 (250) fugle, hvor maksimumtallene ligger over de nationale 1 %-bestandskriterier for arten.

Ingen af tællingerne i 2004-2016 er gennemført i vintre, der har været så hårde, at de dybere dele af Roskilde og Isefjorden har været frosset til.

I vinteren 2016 blev der talt omkring 10.500 sortænder og godt 900 fløjlsænder i Isefjorden umiddelbart syd for fuglebeskyttelsesområdet. Det er antal der overstiger nationale 1 %-bestandskriterier for arterne. Området kan således potentielt også være væsentligt for disse arter i hårde vintre.

Mosehornugle blev optaget i udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområdet i 2012, på baggrund af et høringsmateriale. Arten overvåges ikke systematisk i NOVANA-programmets trækfugleovervågning, men Vikstrøm m.fl. (2015) præsenterer medianværdier på 4 og maksimumsantal på 6 for både 2003-2008 og 2009-2012.

Ved revisionen af nogle fuglebeskyttelsesområders afgrænsning ultimo 2018 (jf. Miljø- og Fødevareministeriets Bekendtgørelse nr. 1595 af 06/12/2018) er der ikke foretaget ændringer (bortset fra evt. finjusteringer) af områdets afgrænsning.

Tabel 102.2. Årlige maksima af rastende Bilag 1-arter og vandfugle i fuglebeskyttelsesområde nr. 102 optalt fra fly 2004-2017. Der gøres opmærksom på, at tabellens indhold for arter/artsgrupper, der ikke er nævnt eksplicit i afsnittet om optællinger ovenfor, ikke er fyldestgørende, men blot repræsenterer indrapporterede antal, der kan være optalt uden for optimale årstider. Der er kun beregnet totaler for de fire midvintertællinger.

Artsnavn	2004	2006	2008	2012	2013	2016
Skarv	1	4		8		
Knopsvane	68		23			4
Gravand						15
Ederfugl	222	14	914	11	53	4741
Havlit	4					
Sortand	33		1613		891	34
Fløjlsand	35		38			27
Hvinand	274		6			25
Toppet skallesluger	14		12			10
Stor skallesluger						1
Strandskade			1			
I alt (afrundet)	1000		3000		1000	5000